

imatge de conjunt ben útil del llenguatge administratiu castellà, de la seva relació amb el llenguatge jurídic o polític, i inclou una classificació funcional dels textos administratius, un examen detallat de la seva estructura i una anàlisi normativa dels textos administratius.

Amb aquest treball ambiciós, alhora síntesi i assaig, Heraclia Castellón ha construït una obra que esde-

vindrà a partir d'ara de referència en aquest àmbit, per la seva minuciositat, per la seva capacitat d'integrar-hi la tasca realitzada en publicacions anteriors per altres especialistes i per l'esforç per tenir-hi en compte l'experiència duta a terme en altres llengües, com el català, el francès o l'anglès.

Carles DUARTE

Iñaki AGIRREAZKUENAGA ZIGORRAGA (dir.). *La Administración de justicia en un estado plurilingüe*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial, 2000, «Cuadernos de Derecho Judicial», 414 pàg.

La preocupació creixent pels usos lingüístics a l'Administració de justícia s'ha fet palesa tant en el ressò mediàtic que en els darrers temps han tingut les mesures empreses en aquest camp, com per la cada cop més voluminosa aportació doctrinal sobre la matèria. Respecte a aquesta darrera, els estudis publicats abasten des de la regulació jurícolingüística de l'àmbit judicial fins a la manera de redactar dels jutges. Tant d'una qüestió com de l'altra s'ha donat compte en les mencions bibliogràfiques que periòdicament apareixen en aquesta REVISTA DE LENGUA I DRET.

L'obra col·lectiva que ara ressenyem s'inscriu dins d'aquest interès. *La Administración de justicia en un estado plurilingüe*, dirigida pel catedràtic de dret administratiu de la Universitat del País Basc Iñaki

Agirreazkuenaga, constitueix una aportació notable en l'estudi dels diferents aspectes que afecten el règim jurídic de les llengües en el desplegament de l'activitat jurisdiccional. El llibre recull vuit ponències pronunciades en el marc d'un curs destinat a jutges i magistrats, organitzat pel Consell General del Poder Judicial.

Cal felicitar-se per una iniciativa com aquesta que compta, però, amb notables antecedents a Catalunya. A banda de nombrosos articles doctrinals, volem destacar les jornades fetes a Platja d'Aro el juny de 1991 (*Àmbit jurídic i normalització lingüística*. Direcció General de Relacions amb l'Administració de Justícia, Generalitat de Catalunya, 1992) i les que es van fer a Barcelona l'abril de 1997, en què diversos experts de Bèlgica, el Canadà i Suïss-

sa van exposar el règim lingüístic de l'Administració de justícia als seus països (*L'Administració de justícia als estats plurilingües*. Consell General del Poder Judicial. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, 1997; hi ha la versió en català i en castellà).

L'obra ressenyada presenta la novetat que integra la perspectiva del dret lingüístic comparat i la del dret intern. Així mateix, l'enfocament que s'hi dona és estrictament jurídic, exceptuant només alguna dada de caràcter sociolingüístic que tangencialment s'ofereix. En general, això permet als autors dur a terme una anàlisi força profunda dels temes plantejats, sense incórrer, per tant, en aproximacions generalistes, com sovint hem vist en aquest camp. En tot cas, potser s'hi troba a faltar un article dedicat específicament al marc jurídic dels usos lingüístics en aquesta Administració, qüestió en què només s'incideix amb caràcter col·lateral en diversos dels treballs presentats.

El volum s'estructura en vuit col·laboracions, tres relatives a règims juridicolingüístics d'altres països (Suïssa, Canadà i Itàlia) i les cinc restants sobre diferents aspectes de la regulació lingüística a l'Administració de justícia espanyola. De les primeres, se n'ofereix també la versió en l'idioma en què va ser pronunciada la conferència (dues en francès i una en italià), i descriuen els principals trets dels siste-

mes respectius. En el segon bloc hi ha diferències substancials entre les conferències, tant pel que fa a l'extensió com a l'enfocament dels autors. En efecte, mentre n'hi ha alguns que són coneguts experts de dret lingüístic, els altres destaquen pel seu coneixement sobre el poder judicial.

I. El primer dels treballs, «Théorie et pratique des autorités judiciaires plurilingues en Suisse. Langues judiciaires et connaissances linguistiques requises des juges», obra del jutge cantonal de Friburg Alexandre Papaux, exposa el panorama de la diversitat lingüística a Suïssa en relació amb l'àmbit judicial.

De tot el treball destaca la idea que en l'àmbit de la justícia, com en la resta, hi ha una especial cura que tots els òrgans responguin a la diversitat lingüística del territori on serveixen, tant mitjançant la composició dels tribunals com en els usos lingüístics d'aquests. També mereix ressaltar l'atenció als drets lingüístics dels ciutadans per les autoritats de tots els nivells, fet que fa possible, per exemple, que el Tribunal Federal pugui dictar sentències en romanx, llengua nacional per bé que molt minoritària.

Però alhora el sistema té la voluntat de preservar al màxim les fronteres lingüístiques històriques i de protegir, per tant, les llengües tradicionals. Per aquest motiu pre-

domina sovint el principi de monolingüisme oficial no solament en la majoria de cantons, sinó també en demarcacions d'aquests cantons. Tot això amb l'objectiu d'atènyer una situació lingüística estable que jugui a favor de la convivència entre les comunitats lingüístiques.

Papaux comença el treball amb algunes referències generals sobre les llengües oficials, l'estructura sociolingüística dels diferents cantons (dades que trobem en mapes en l'annex) i el principi territorial que regeix el dret de llengües, com també les regles per determinar l'oficialitat d'una llengua en l'àmbit judicial, basades a atribuir aquesta consideració quan l'idioma supera el 30% de parlants en una determinada circumscripció judicial.

Aborda també la qüestió dels usos lingüístics del Tribunal Federal (òrgan judicial comú a tota la Confederació Helvètica) i dels tribunals i jutjats cantonals. En el primer cas, les sentències solen ser pronunciades en la llengua de la decisió objecte de recurs, però en tot cas també es té en compte la llengua de les parts. Per a les autoritats judicials cantonals la llengua oficial a aquests efectes la determina el mateix cantó, que normalment només en determina una, llevat dels cantons amb més d'una llengua.

Finalment, fa referència a la llengua dels jutges. En l'àmbit federal es constata la voluntat que totes les comunitats lingüístiques hi si-

guin representades i que tinguin amplis coneixements de les altres llengües. A la llengua de les autoritats judicials cantonals hi dedica un apartat molt prolix. Ressegueix les variacions freqüents d'acord amb la situació lingüística de cada territori, però sempre tenint molt present la llengua pròpia de cada circumscripció i la fixació de fronteres lingüístiques estables i respectades.

Papaux acaba l'article amb unes conclusions que haurien de ser ben útils per a la política lingüística judicial de l'Estat espanyol, entre les quals destaquem una afirmació: les autoritats judicials no poden ser mai un cos separat del seu context lingüístic i cultural.

II. En la segona col·laboració, «Teoria e prassi nella convivenza di differenti lingue nel territorio della giurisdizione dei tribunali nelle regione italiane bilingui, con particolare riferimento alla capacità linguistica di giudici, pubblici ministeri e del personale dipendente dall'amministrazione della giustizia», Roberto Scarciglia s'ocupa de la qüestió a Itàlia. Professor de dret administratiu de la Universitat de Trieste, l'autor està avesat també en el tractament del dret lingüístic. Recordem, per exemple, un article seu en les pàgines d'aquesta mateixa REVISTA sobre la llengua en l'accés a la magistratura al Trentino-Alto Adigio. Amb relació al seu treball, hem d'advertir, tanmateix, que l'ex-

cés d'exhaustivitat a l'hora d'explicar la casuística jurisprudencial va en detriment de l'exposició sistemàtica de les qüestions, factor que s'agreuja en la versió castellana per raó d'una traducció poc acurada.

Comença amb un plantejament general de l'enfocament jurídic de la varietat lingüística a Itàlia. Hi veu dues tendències: una, la protecció de minories lingüístiques històriques, assentades sobre un territori; l'altra, la protecció de l'individu de la minoria amb independència d'aquest assentament territorial. Després de la Llei de tutela de les minories lingüístiques històriques, de 15 de desembre de 1999 (posterior a aquesta conferència), s'ha seguit un sistema de protecció de les minories conferint-los determinats drets i establint normes que fixen determinats usos lingüístics en l'ensenyament, en l'administració, l'onomàstica, etc. Aquesta Llei marca uns mínims, però no constitueix un límit, lògicament, per a les regions on les minories gaudeixen de condicions més favorables. En aquest sentit, l'autor vincula encertadament la protecció lingüística amb les competències que les regions poden exercir.

Scarciglia ens acosta l'experiència de tres territoris amb un règim lingüístic ben consolidat: Trentino-Alto Adigio, Friul Venezia-Giulia i la Vall d'Aosta. La major part de la seva exposició, però, versa sobre el primer. En primer lloc, hi destaca

la protecció de l'alemany (també del ladí) derivada de la presència proporcional dels grups etnicolingüístics en l'Administració pública. Per aquest motiu, encara que a l'Administració de justícia s'accedeixi per concurs nacional, constitueix un requisit formar part d'un d'aquests grups i conèixer l'idioma per al qual estan reservades les places.

Segonament, ressegueix els usos lingüístics en l'Administració de justícia i molt especialment els drets dels qui parlen alemany a la província del Bolzano i fora del territori d'aquesta. Hem de ressaltar la riquesa de resolucions del Tribunal Constitucional que treu a col·lació (moltes a propòsit de normes reguladores) i que han anat detallant i perfilant el règim d'usos vigent, així com moltes altres normatives sectorials sobre la vida pública d'aquesta província.

Finalment, fa un repàs del règim vigent al Friul Venezia-Giulia i a la Vall d'Aosta, on ja no trobem una regulació de quotes per accedir a la magistratura ni una regulació exhaustiva de les llengües emprades en els procediments, sinó solament un seguit de drets, també delimitats per la jurisprudència constitucional, dels subjectes que pertanyen a les minories davant l'Administració de justícia.

III. Clou les intervencions d'altres països la conferència «Le statut

du français et de l'anglais dans l'Administration de la Justice au Canada, en particulier au Québec», del professor de la Universitat de Montreal José Woehrling, conegut estudiós i expert en dret lingüístic. Advertim que bona part de l'article parteix de la intervenció seva al llibre *L'Administració de justícia als estats plurilingües*, esmentat al principi, i que, per tant, la informació que ofereix pot ser ja coneguda pel lector.

Igual que els anteriors, en la introducció presenta les principals dades del país, com ara la composició sociolingüística i la legislació lingüística, i fa un esment especial, sens dubte encertat, a la qüestió de la competència de la província o de l'estat federal com a determinant per al règim lingüístic. Ressaltem que la rellevància de qui exerceix la competència en una matèria amb vista a l'estatut juridicolingüístic ja es veu a Suïssa, s'insinua a Itàlia, però de manera molt tímida, i pren la màxima importància al Canadà.

Precisament, per delimitar el marc general, Woehrling comença per assenyalar que, en propietat, constitucionalment no existeix una competència lingüística, sinó que «el poder de regular els comportaments lingüístics en qualsevol àmbit acompanya la competència relativa a aquest àmbit». A la pràctica, però, atesa la major extensió competencial de les províncies, la sort

de les minories essencialment va a càrrec d'aquestes, amb el límit dels drets constitucionals.

La major part del treball, però, la destina a ressenyar les disposicions constitucionals i legislatives que regeixen l'ús de la llengua a l'Administració de justícia, molt sovint amb la interpretació que n'ha fet el Tribunal Suprem. Cal esmentar la consagració en un nivell constitucional de l'ús del francès en determinats àmbits de la federació, consideració que cal lligar amb més d'una referència que fan els ponents espanyols que comparen aquesta situació amb el nul reconeixement per part dels òrgans judicials centrals espanyols. Pel que fa als drets, destaca la inexistència d'un dret a ser atès en la llengua que escull el justiciable, llevat de l'àmbit penal, en què, d'acord amb una darrera jurisprudència, sí que existeix aquest dret.

IV. La ponència «Principios constitucionales y estatutarios en materia lingüística: su aplicación en la actividad de los órganos jurisdiccionales» correspon al catedràtic de dret administratiu Jesús Leguina Villa. Malgrat la menció explícita que fa el títol als òrgans judicials, el treball només conté referències molt puntuals a l'àmbit judicial; altrament, exposa de manera sintètica els grans conceptes de dret lingüístic presents a la doctrina espanyola.

En primer lloc, dibuixa el marc constitucional de la llengua; qualifica la protecció de la riquesa lingüística com una decisió política fonamental del constituent i contrasta la situació amb el règim vigent a França, on com tothom sap impera un ferri monolingüisme oficial. Comparació, per altra banda, significativa i que marca ja quina és la pauta de la conferència, sens dubte molt pulcra des d'un punt de vista jurídic, però que en general para més atenció a la descripció de l'actual règim lingüístic que no a les possibilitats que aquest obre. Per altra banda, l'autor fa seves afirmacions d'alguna jurisprudència, al nostre entendre poc afortunades, com ara que el castellà és la llengua comuna dels espanyols, en contrast amb el qualificatiu estatutari de «llengua pròpia» per als idiomes diferents del castellà; així, assenyalava que «el castellà és la llengua comuna de tots els espanyols i, en aquest sentit, és pròpia de tots ells sense necessitat que els estatuts ho recordin». No ens podem estar d'observar que la designació «llengua comuna» no la trobem ni a la Constitució ni als textos estatutaris, mentre que l'enunciat «llengua pròpia» hi és present i cada cop té un desenvolupament jurisprudencial més precís.

També afirma l'autor que el model lingüístic constitucional (o el del bloc de la constitucionalitat, és a dir, text constitucional més els estatuts) constitueix un model mixt

que barreja els principis de personalitat i de territorialitat. És personal perquè els drets lingüístics dels qui parlen castellà s'estenen a tot el territori de l'Estat i és territorial perquè les llengües de les comunitats estan circumscrites a l'àmbit de la comunitat autònoma. Com ha assenyalat una part de la doctrina, més que mixt, podríem qualificar el sistema de «territorialitat impura», en la mesura que limita l'àmbit oficial d'unes llengües i ratifica el castellà com a llengua oficial arreu del territori espanyol.

A banda d'aquestes consideracions de principi, l'autor aborda diferents conceptes, com ara la noció de competència lingüística, de la qual extreu inequívocament la possibilitat per part de les comunitats autònomes de legislar sobre la qüestió en àmbits que no li corresponen d'acord amb la divisió de competències (posa l'exemple de l'Administració de justícia). O el concepte de llengua oficial, des de la perspectiva dels drets que genera per als ciutadans i com a llengua vàlida per als poders públics. En aquesta línia assenyalava la necessitat que les administracions determinin perfils lingüístics per a les places per tal de satisfer els drets dels ciutadans. Finalment, aborda la noció de «llengua pròpia» que apareix en uns quants estatuts i, acollint la doctrina de l'STC 337/1994, apunta que aquesta declaració modula precisament l'«abast de la cooficialitat».

V. Jaume Vernet i Llobet, catedràtic de dret constitucional de la Universitat Rovira i Virgili, presenta el treball «Los principios de mérito y capacidad en la provisión de plazas de magistrados, jueces, fiscales y personal al servicio de la Administración de Justicia en las comunidades autónomas con doble oficialidad lingüística». L'article s'estructura en dos nivells: un primer en què estableix el conjunt de principis generals que hi són aplicables, i un segon nivell en què desenvolupa el règim juridicolingüístic d'acord amb aquelles normes de caràcter principal.

Pel que fa al primer apartat, ofereix el concepte de llengua pròpia: «serà la llengua de l'Administració (vehicle normal d'expressió en unes i d'ús preferent en d'altres administracions, segons el títol competencial de què disposi la Generalitat de Catalunya) i també serà una llengua objecte de promoció i, per tant, en certa manera, de normalització». Ús habitual en l'administració i foment són les dues notes caracteritzadores. Pel que fa a l'oficialitat, l'autor li atribueix un contingut ja clàssic: la validesa de l'ús i els drets lingüístics dels ciutadans. Al seu torn, el principi de mèrit i capacitat (article 23.2 i 103.3 de la Constitució) possibilita que, sense menyscar el principi d'igualtat i de no-discriminació, puguin establir-se requisits lingüístics per ocupar una plaça en una administració

radicada en la comunitat autònoma amb llengua pròpia. D'aquí també que s'hagi de valorar l'adequació i proporcionalitat de l'exigència lingüística.

Mereix una atenció especial el principi de competència, qüestió aquesta que resulta interessant contrastar-la amb el que apunten els tres ponents dels altres països. L'autor combina els dos títols competencials en joc: la competència sobre la matèria lingüística i la que versa sobre l'Administració de justícia. En aquest segon camp la major part d'atribucions corresponen a l'Estat, si bé, d'acord amb la mateixa jurisprudència constitucional, hi veu unes possibilitats relativament importats per a la intervenció de la comunitat autònoma.

Per cloure aquest apartat, Vernet projecta els principis constitucionals descrits a la legislació lingüística en l'àmbit judicial per concloure que «per garantir el dret d'opció lingüística dels ciutadans pot ser necessari i legítim, des del punt de vista constitucional, establir que els funcionaris tinguin coneixements lingüístics suficients de les dues llengües oficials de l'àmbit territorial on desenvolupin les seves funcions», criteri que no contradiu per res —tal com indica fonamentadament l'autor— el principi d'igualtat, atès que «el problema no se centra en la llengua que es parla, sinó en la llengua que es coneix i/o domina».

En la segona part del treball l'autor traça un recorregut extens, exhaustiu i documentat sobre el perfil lingüístic dels diferents cosos de l'Administració de justícia, dels jutges i magistrats fins als cosos d'oficials, auxiliars i agents, i destaca que el coneixement de la llengua es valora sempre com a mèrit per proveir una plaça i no com a requisit per accedir a la funció pública judicial. En aquest camí fa també una anàlisi incisiva de la jurisprudència sobre la matèria (sobretot del Tribunal Suprem), que sovint s'ha guiat per criteris erràtics, si no clarament contradictoris. Finalment, acaba amb unes consideracions on planteja obertament la necessitat de requerir als funcionaris que serveixen l'Administració de justícia certa capacitat lingüística. És obvi que l'estat actual de les coses, però, és tot un altre, i sembla ben oportuna la consideració de l'autor quan assenyalava que «la independència judicial no empara el desconeixement de la legislació aplicable, ni la necessària contextualització social de les funcions judicials, ni tampoc la incompetència lingüística».

VI. El sisè treball, «Derecho al juez ordinario predeterminado por la ley y posible reparto de asuntos por razones lingüísticas», del catedràtic de dret processal Ignacio Díez-Picazo Giménez, a diferència de l'anterior, molt prolíx i detallista

atenent l'envitricollada normativa i jurisprudència, planteja una qüestió pràcticament *de lege ferenda*, com és la possibilitat d'un repartiment dels assumptes per raó de llengua.

L'autor planteja que tal mesura pot pretendre dues finalitats: que l'òrgan que conegui de l'assumpte tingui capacitat lingüística i per aquest motiu se li atribueixi en el repartiment, o bé que l'expedient es reparteixi a un òrgan judicial que el substanciï totalment o gairebé íntegrament en la llengua oficial pròpia. En el primer cas s'estaria donant lloc a un procés bilingüe; en el segon es promociona un procés monolingüe en la llengua pròpia. Díez-Picazo descarta la finalitat de perseguir un procés monolingüe «per obstacles jurídics i pràctics que la fan —consideracions de conveniència política al marge— inviable». No entenem, però, aquesta absoluta inviabilitat, com tampoc s'entén que la finalitat que l'autor dóna com a bona no respongui a conveniències polítiques. Certament, una cosa és l'extensió de l'ús de la llengua pròpia en aquest àmbit i una altra és la no-vulneració d'uns drets lingüístics mínims; sens dubte l'autor només parteix d'aquest segon objectiu.

Tot seguit passa a ponderar les dificultats amb què topa aquest criteri de repartiment, bàsicament la necessitat que hi hauria de perfilar lingüísticament les places, la impos-

sibilitat de deixar l'elecció a una de les parts i, sobretot, la dificultat d'encaixar tot això en l'actual sistema de repartiment. En definitiva, l'autor estima que no seria un bon sistema. Per aquest motiu, si és el cas, advoca per una regulació específica que convertís el repartiment per raó de llengua en un repartiment extraordinari (a l'estil dels jutges especialitzats en diferents matèries), el qual, avui per avui, assevera, està mancat de tota base legal i d'una articulació processal correcta.

De tota manera, tal com encertadament també apunta l'autor, aquest tipus de repartiment ha de respondre a situacions sociolingüístiques concretes. És ben cert que no es planteja amb la mateixa intensitat la qüestió a Catalunya —on els problemes de comprensió són ben pocs— que al País Basc, on el problema de la falta de comprensió i fins i tot el possible trencament del principi d'immediació en els judicis orals es fa palès.

VII. Joaquín Bayo Delgado, jutge degà de Barcelona, s'ocupa precisament de la qüestió que hem apuntat, en la ponència següent «Problemas planteados por la traducción y la interpretación: especial referencia al principio de inmediación en los juicios orales».

L'autor parteix del concepte constitucional d'immediació en els judicis orals i de les dificultats que genera per a aquest principi la in-

terpretació. L'interrogant se suscita quan la llengua que no entén el jutge és l'oficial pròpia de la comunitat on exerceix la seva funció, atès que no té l'obligació de conèixer-la, criteri ratificat per l'STC 105/2000, de 13 d'abril. Pel que fa a l'aspecte actiu de l'atenció al justiciable, és a dir, la resposta en la llengua que ell vol, l'autor constata que, d'una manera o d'una altra, està previst en diverses legislacions autonòmiques. En aquest punt conclou que «la situació ideal és que el jutge tingui capacitat lingüística tant passiva com activa, però res no impedeix que es compleixi el mandat legal per mitjà d'un intèrpret», per tal com l'ús d'intèrpret el que pretén és precisament evitar la indefensió.

Destaca, per altra banda, la asimetria que es produeix en el cas que el jutge empri una llengua oficial i la part no l'entengui, supòsit en el qual s'ha de canviar automàticament al castellà, i lamenta que no s'hagin aprofitat les reformes legislatives hagudes per canviar aquesta diferència de tracte de les llengües. Finalment, la conclusió que n'extreu és que la prohibició d'indefensió prima sobre els altres principis, com ara la immediació, com també l'oficialitat de les llengües.

Més endavant tracta d'una qüestió que alguna doctrina ha considerat com a element integrant de l'oficialitat, això és, el possible dret del ciutadà a fer constar en la llen-

gua que ha declarat el text escrit que reproduïx l'oral. Per acabar, exposa els supòsits de traducció en el cas de procediment escrit, així com els problemes tecnicprocessals que aquesta comporta en relació amb els terminis.

En conjunt, la col·laboració de Bayo aporta elements molt necessaris, des del punt de vista dels principis que regeixen el procés com també en els aspectes més pràctics i de detall, per conèixer la dimensió real dels dubtes i problemes que suscita el desenvolupament dels judicis en el marc juridicolingüístic actual. Alhora, es mostra com un bon coneixedor de la normativa i la jurisprudència sobre la matèria. De tota manera, potser hom hi troba a faltar una anàlisi més profunda des del punt de vista del contingut inherent a la declaració d'oficialitat d'una llengua; és a dir, un plantejament teòric més propi del dret lingüístic que no un estudi cenyit als aspectes tecnicprocessals.

VIII. El darrer article del llibre, a tall de conclusions, va a càrrec d'Iñaki Agirreazkuenaga, que el lector ja coneix pels seus múltiples treballs sobre dret lingüístic. Advertim que se n'ha publicat una versió actualitzada a la *Revista Vasca de Administración Pública* amb el títol «Caracteres jurídicos de la Administración de Justicia en un estado plurilingüe» (núm. 57, 2000, pàg. 199-229).

De fet, tot i que es presenta com a «balanç conclusiu», aporta una visió de conjunt ben definida i amb una orientació clara. Exposada amb caràcter general els principis inspiradors de la legislació lingüística, la situació de la llengua a l'Administració de justícia (tant pel que fa a l'ús com a la capacitació lingüística del funcionariat) i, el que és més important, una visió dels problemes sorgits ben fonamentada i molt crítica amb l'estat actual de les llengües pròpies en aquest àmbit.

Per exemple, l'autor constata que el dret del ciutadà a ser entès i a ser atès en la llengua oficial constitueix una constant del dret comparat, cosa que dista molt de produir-se a Espanya, on no s'ha instrumentat cap mesura per exigir coneixements lingüístics al personal judicial i on els tribunals amb competència estatal no han mostrat cap senyal que siguem en un Estat plurilingüe. Després d'analitzar els diferents cossos que intervenen en l'àmbit judicial, fa notar la manca absoluta de planificació sobre la llengua i el fet mateix que la qüestió lingüística sobre aquest sector és, de fet, una arma política usada reiteradament. Tot això, al seu entendre, ha originat un desfasament entre els drets dels ciutadans i els deures lingüístics del personal que serveix aquesta Administració, davant del qual s'han dut a terme o proposat mesures palliatives poc efectives. La mateixa pregunta que

l'autor es formula en el darrer epígraf ja es prou significativa: la llengua pròpia és una llengua residual o de segon grau a les actuacions judicials?

La conclusió, pel que fa a l'estatut de les llengües pròpies en aquest àmbit, i que queda reflectida plenament en el llibre ressenyat, la podem formular en paraules del mateix Agirreazkuenaga: «no sembla exagerat indicar que, encara avui dia a Espanya, del punt que es par-teix a l'Administració de justícia és l'existència d'una única llengua comuna, que és el castellà, si bé la possibilitat que tenen els testimonis, pèrits, les parts i els seus representants per fer servir vàlidament i eficaç la llengua pròpia de la comunitat autònoma, fa necessari pre-

veure la necessitat d'acomodar també, progressivament però inexorable, l'estructura del personal al servei de l'Administració de justícia a una nova situació de doble oficialitat lingüística en les comunitats bilingües.»

En definitiva, estem davant d'una obra que, com a mínim, és oportuna i francament recomanable per conèixer la realitat juridicolingüística d'una administració que sovint es titlla de ser poc sensible cap a les llengües pròpies, però que, per contra, se'n desconeixen els elements interns que determinen aquesta situació. Segur que el primer pas per esmenar una situació poc favorable és conèixer-ne les causes.

Agustí Pou

CIEMEN. *Les nouvelles législations linguistiques dans l'Union Européenne/ Le nuove legislazioni linguistiche nell'Unione Europea*, Editorial Mediterrània, Barcelona, 2001 (253 pàg.)

Aquest llibre recull les Actes del IV Simposi Internacional de Llengües Europees i Legislacions, celebrat els dies 13 a 15 d'abril a la Vall d'Aosta, i organitzat pel CIEMEN dins del Programa europeu MERCATOR. El volum aplega les intervencions de la majoria de participants en el Simposi (amb text en francès o italià), les conclusions generals que s'hi aprovaren, així com uns útils annexos amb les versions

originals dels textos legislatius promulgats recentment a diversos països de la Unió Europea.

Com recorda en la «Presentació» el secretari general del CIEMEN, el Sr. Aureli Argemí, aquestencontre internacional és precedit pels que varen tenir lloc a Santiago de Compostel·la (1993), Gandia (1995) i Iruñea/Pamplona (1997). D'acord amb una línia evolutiva dels temes primordials d'atenció, l'objectiu